

**POMAGAJ
SI SAM IN
USPEH NE BO
IZOSTAL**
str. 2

**"TAU JE
ŽALOSTNO,
GDA NEMREŠ
NA POGREB
SVOJE
MATERE**
str. 6

Porabje

ČASOPIS SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Monošter, 10. septembra 1998 ❁ Leto VIII, št. 18

VIKTOR KOT PIKTOR?

Viktor si nič ni *belil* glave in je imenoval za Glavnega Dacarja človeka, čigar preteklost, po mnenju opozicije, ni ravno *snežno bela*. Med drugim da so mnogoštevilne firme, pri katerih je slednji bil lastnik, solastnik, direktor, član različnih nadzornih teles itd., bile prodane lastniku, ki se je identificiral z ukradenim potnim listom hrvaškega državljanu Josipa Tota in nekemu turškemu državljanu, po katerem pa ni ne duha ne sluha. In da je bil svojčas g. Simicska blagajnik pri sedanji vladni stranki, ki jo vodi ministerski predsednik. So tudi mnenja, da ni ravno evropsko, če so „strankarski vojaki“ na položaju, ki bi moral biti popolnoma depolitiziran.

Ker strupene puščice *rdečkožcev* in drugih opozicijskih „termitov“ (*rdečih mravelj*), ki da imajo „debelo kožo kot slon“, kar naprej švigajo proti „meščanski“ vladi, in da jih po nedolžnem *črni*ju, je Veliki Piktora začel protinapad. Sprožil je politični ognjemet v čudovitih *barvah* in odtenkih. Ne bom odstavil šefa madžarske davkarije, pa pika. (*Črna? Rdeča?*). Naj jih kar žre *zelena* zavist.

Sicer pa naj raje molčijo, ker so za časa svoje socialistično-liberalne vladavine (1997) začeli „nezakonito, iz denarja davkoplačevalcev in s tajnimi sredstvi“ zbirati informacije v zvezi z gospodarsko de-

1. septembra se je začela šola tudi v Porabju. Na števanovski osemletki imajo 35 učencev, med njimi štiri prvošolčke.

javnostjo sedanjih vodilnih vladnih (takratnih opozicijskih) politikov. *Rumeni* tisk se je začel, na podlagi izjave vladnega šefa, z naslado znašati nad tistimi, ki so bolj *roza* barve. Volk dlako menja, narave pa nikdar. Lisica (*rdeča*) dlako obrije, ne pa lisice.

Vsi takratni pristojni (premier, notranji minister, minister, ki je nadzoroval tajne službe, predsednik parlamentarne komisije za nacionalno varnost itd.) so sumničnejše – zlasti tik pred lokalnimi volitvami – odločno in z veliko mero osuplosti zavrnili in zahtevali takojšnjo preiskavo.

Tudi oni se strinjajo, da je treba storilcem odmeriti strogo kazen.

Predsednik pristojne parlamentarne komisije za nacionalno varnost (socialist v opoziciji) je sklical sejo, na katero je povabil tudi ministerskega predsednika in ga zaprosil, da komisiji predloži tudi dokumente, na podlagi katerih je javno govoril o nezaslišani aferi. Viktorja Orbana ni bilo na sejo, tudi nobenih dokumentov niso dobili. Vladna večina komisije je preprečila celoto, da bi zadevo nasploh uvrstili na dnevni red. Pri glasovanju jim je priskočil na pomoč tudi poslanec

skrajnodesničarske stranke MIÉP (*rjavi*, ki ne rjavi?). Slednjemu bi v naši igrivi simboliki barv lahko prisodili tudi *črno* barvo, ker je pač duhovnik. Podpredsednica komisije iz vladne stranke pa je kratko malo dejala, da komisija ni kompetentna za raziskavo škandala, ker informacij niso zbirali s pomočjo specialnih tajnih sredstev. Kako? Potem pa a la Mata Hari? Kaj pa izjave z vladnih vrhov na začetku, sprašujejo oni v opoziciji. Zakaj zavlačevanje? *Ne farbajte nas!* Vmes postaja kolikor toliko jasno, da verjetno ni bilo nobenih naročil iz

vladnih struktur, ampak najbrž gre za zasebne pobude. V „dokumentih“ (baje brez vsakršnih uradnih označb, žigov, datumov, podpisov) naj bi bili v glavnem podatki, ki so legalno dostopni na sodišču za registriranje vsakemu državljanu, ki ga ti podatki iz kakršnih koli razlogov zanimajo.

Ko je šef vlade na zborovanju svoje stranke pred številnimi kamerami javno razgrnil najnovejši madžarski Watergate, je vladalo zelo družinsko ozračje, ker je udeležence kar tikal. Jasno, da mu je v tem toplem partijskem gnezdu nekako padlo iz spomina, da bi omenil, da so – zaenkrat neznano kdo – zbirali podatke tudi o socialistih in svobodnih demokratih. Tudi od takrat naprej dosledno govorijo o aferi, kot bi bila naperjena samo proti fidesovcem.

Ti, je to vse skupaj *modro*? Kljub temu da ti morda to pa ono namiguje tudi *siva* eminenca s *sivimi* lasmi (*presvetli* svetovalec), ki je svojo stranko z vladnega prestola pripeljala do žabe perspektive manj kot 4 odstotkov glasov?

Pa ja ni mogoče, da če z najnovejšega madžarskega WATERGATE-a spustijo vodo (WATER), ostanejo le GATE? Kakšen vtis bi naredil na državljane kralj v *črnih* gatah in z *zlato* krono na glavi?

Francek Mukič

Pomagaj si sam in uspeh ne bo izostal!

Ne bi si mogli zamisliti lepšega uvoda v novo šolsko leto, kot je pogovor s prijateljico, sodelavko, strokovnjakinjo za pouk slovenščine malo drugače, predvsem pa zavedno koroško Slovenko **REZI-KO ISKRA**. Poznamo jo po učbenikih in številnih didaktičnih pripomočkih, po pripravljenosti pomagati porabskim učiteljem, po vedno nasmejanem obrazu in optimizmu, po tem, da je ponosna na svoje slovensko poreklo. Pogovor z njo je torej kot naročen za vlivanje optimizma v porabska učiteljska srca.

Slovenski jezik je v zamejstvu več ali manj ogrožen, saj večinski jezik izpodriva manjšinskega že tudi v najintimnejšem okolju - v družinah. Kako je s slovenskim jezikom na Koroškem v Avstriji, recimo tudi v vasi, kjer živiš?

Živim v Kotmari vasi, ki leži 12 km zapadno od Celovca. To območje je bilo še pred eno generacijo večinoma slovensko. Leta 1985 smo praznovali 100-letnico organiziranega kulturnega delovanja. Naše Slovensko prosvetno društvo "Gorjanci" se z raznimi prireditvami, kot je vsakoletni vigredni koncert mešanega pevskega zbora, mladinskega ter otroškega zbora, trudi za ohranitev slovenske besede. Razen tega deluje v okviru tega društva tudi igralska skupina, ki s svojim programom nastopa po vsej Koroški in tudi v Sloveniji. Čeprav ima društvo, ki organizira tudi razna predavanja, izlete in podobno, veliko zaslug pri ohranitvi slovenske besede na tem delu Koroške, pa vendar asimilacija napreduje. Eden izmed vzrokov za nazadovanje slovenščine pa je ta, da starejši ljudje, ki se med seboj že še pogovarjajo v slovenskem narečju, z mladino govorijo nemško. V zavednih družinah, ki so

bile med 2. svetovno vojno izseljene zaradi slovenskega porekla in zavednosti, se dogaja, da babice z vnuki govorijo nemško. Vzrok za to je huda ponemčevalna politika, vse tja do 1990. leta. Kdor ni klonil pod vsemi nemško nacionalnimi pritiski tega časa, je moral imeti močno hrbtenico. Zaradi ljubelega miru je marsikdo slovenstvo zatajil in si tako olajšal življenje.

Šola je pomembna ohranjevalka slovenskega jezika v zamejstvu. Na Koroškem poučujete slovenščino na privlačen in zanimiv način. Kakšen je ta način, kako ste prišli do njega in kakšen je odziv staršev, otrok?

Na Koroškem je nad 80 dvojezičnih šol, v katerih se je možno učiti tudi slovenščino. Medtem ko so se prej prijavljali k slovenskemu pouku otroci iz slovenskim maternim jezikom, se zdaj prijavljajo tudi taki, ki slovenščine ne znajo iz družinskega kroga. Seveda je to zelo pozitivno, vendar za nas učitelje, ki poučujemo tudi slovenščino, velik izziv. Od nas zahteva, da poučujemo na drugačen način, kakor smo bili izobraženi in navajeni. Pri učencih moramo upoštevati različne nivoje znanja. Na eni strani ji treba naučiti jezika tiste, ki slovenščine sploh ne znajo, na drugi strani pa je treba paziti, da se tisti otroci, ki slovensko znajo že od doma, ne dolgočasijo, oziroma da je pouk primeren njihovemu

znanju. Ob priliki seminarjev za dvojezično didaktiko na celovski univerzi sem spoznala komunikativno metodo posredovanja jezika. To je nov, dinamičen način učenja jezika, ki upošteva različne tipe učencev, kot so avditivni, vizualni in kinestetski. Snov in gradivo, ki se obdeluje, ponudimo učencem v obliki slik, v obliki vaj kot npr. "Kino v glavi", pri čemer učenci pretežno poslušajo, ali pa v obliki vaj s trakovi, na katerih so besede ali pa stavki, ki jih učenci smiselno sestavljajo na tleh. Razen tega skušam nagovoriti vsa čutila. Vse to delam s pomočjo zgodb, ki sem jih v petih letih napisala tudi s pomočjo mojih šolarjev. Tako je nastala delovna mapa pod naslovom "Kažem, skočem, govorim, igraje se slovenščine učim". Ne

učimo se besed na pamet kot nekoč, temveč se učimo tako, da so s pomočjo primernih učnih pripomočkov aktivirana vsa čutila. Tako učenje pa zahteva od učitelja veliko več priprav kot klasično. Odkar poučujem slovenski jezik po komunikativni metodi, me pouk slovenščine zelo veseli in privlači. Najbolj pa me veseli dejstvo, da otroci pri učenju na ta nov, dinamičen način zelo uživajo in z veseljem sodelujejo. Starši tako radi prijavljajo svoje otroke k dvojezičnemu pouku, kar naposled tudi ugodno vpliva na

medsebojno sožitje obeh narodnih skupnosti na Koroškem. Število k slovenščini prijavljenih učencev iz leta v leto narašča. *Kot učiteljica slovenščine si spoznala, da klasičen pouk jezika za učence ni bil privlačen. Kakšne so tvoje osebne izkušnje s poukom slovenščine?*

Spominjam se pouka slovenščine, ko sem sama hodila v osnovno šolo. K slovenščini prijavljeni učenci smo imeli le-to vedno zadnjo, 6. uro. Ostali otroci so bili prosti in so šli domov. Mi pa smo bili zaradi slovenščine takorekoč kaznovani. Pa ko bi bil ta pouk vsaj zanimiv! Daleč od tega. Ure in ure smo samo prepisovali in prebirali suhoparna, za otroke nič kaj privlačna in primerna besedila. Ni bilo čudno, da se je veliko otrok odjavilo od takšnega pouka. Poleg tega nam

učencem, tudi tistim, ki ne znajo slovensko, čim bolj atraktiven pouk.

Kateri razlogi vodijo starše, da otroke vpišejo k slovenskemu jeziku? Katere oblike sodelovanja s starši imajo vaše šole?

Zdi se mi, da je najbolj

važna atraktivnost slovenskega pouka. Starši zelo hitro ugotovijo, kakšen je pouk pri posamezni učiteljici oz. učitelju. Kmalu se izve, pri kom je otrokom pouk v veselje in pri kom je vse samo prisila. Vse to pa seveda vpliva tudi na prijave otrok k dvojezičnemu pouku. K le-temu je prijavljenih vedno več učencev, katerim je slovenščina le drugi jezik in ne materinščina. Starši jih prijavljajo iz različnih razlogov. Enega sem že omenila. Pogosto je njihova motivacija ekonomskega značaja, po načelu - več jezikov znaš, več veljaš - in lažje je dobiti delo. Drugi spet želijo obuditi znanje slovenskega jezika, ki so ga govorili njihovi predniki, tretji pa izkoristijo priložnost, da se njihovi otroci naučijo strpnosti in tolerance do drugače govorečih. To pa je velik doprinos k sožitju v deželi, v kateri živita dve narodni skupnosti. Predpogoj za ta razmišljanja pa je na vsak način izboljšana in pozitivna politična klima v deželi.

(se nadaljuje)

Valerija Perger

Štenjé

BOJO SE BOJNE

Pesnik Miran Jarc (1900-1942) se je naraudo v Črnomlju, v Beli krajini. V gimnazijo je odo v Novom mestu, po tistem pa je delo v banki. V drugoj bojni so ga Taljange zgrabili pa odpelali v lager. Partizange so ga rejšili, depa za par mejscev je preminau. Miran Jarc je čüto, ka ga čaka, bojo se bojne. *Pesem o družbi* je napiso v 1930. lejta:

Kar ne moremo mirno več gledati novih romarjev mimo naših hiš: brez molkov so, ne vodi jih križ... Nočejo nam prav povedati,

Mert nem nézhetjük öket el nyugodtan: ahogy vonul a zarándokcsapat, könyörgés nélkül és nem feszület alatt, csak járnak házról házra, szótlan —

česa hočejo. Kruha? Petdeset par? --- Obiskujejo nas vse ure dneva, čudno mirni se zdijo, brez veselja, brez gneva.

Néhány fillért? Kenyeret? Mit akarnak? Beköpgatnak hozzánk napra nap, arcunkon nincs se öröm, se harag.

Ali je v njih tišina ali vihar?

Vihar zúg benn vajon, vagy béke hallgat?

V dušah nam zapučajo temne poglede, češ, nekoc nas boste že čutili, a za nas so brez zvoka njih besede... Saj smo se od njih odkupili

Sötét szemek, a szivünkbe hatolnak, „jussunk az eszetekbe, itt vagyunk...” De szavaink mind hang nélkül valóak. Hiszen mi már megváltottuk magunk.

z bolnišnicami tretjega razreda, z ubožnicami in azili, s pokojniškimi skladi, s pomočjo v sil, z uradi, kjer se registrira beda.

Hisz harmadosztályú kórházaink, szegényházaink vannak, menhelyek, kegydíjat adunk és segélyeket, mert a nyomor itt nyilvánlatatik.

Tudi mi plačujemo davek tej dobi: v bankah zamrzujemo naše vloge, tarejo nas kreditne nadloge, za nekdanji red trepetamo v tesnobi.

A kornak mi is kellően adózunk, betéteinket a bank befagyasztja, nyomaszt minket a hitelek kamatja, a valahai rendért kell vacognunk.

Premišljamo, kam bi dobičke skrili, saj drug drugemu zaupati ne smemo. V večnem strahu pred borznimi poročili kaj bo z nami jutri — ne vemo...

Sovány hasznunkat jobb, ha eltagadjuk, senkiben bizni nem szabad. Mi hir a börzén? Vesszük-e vagy adjuk? Ki tudja, mit hoz ránk a virradat?

V gledališčih ne najdemo več pozabljenja, naša filozofija je le še igra besed,

A színház nem segít a feledésnek, a filozófia játék, üres beszéd.

v kaj naj še verujemo, ko zdaj življenje sproti podira naš miselni red.

Szemünk láttára dönti meg az élet gondolataink biztos rendszerét.

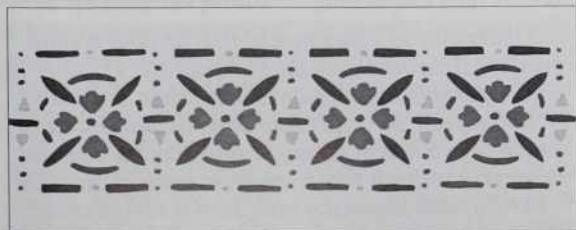
Ali smo res samo še splašena čreda, ki se novih pastirjev boji? Kdo se bodočnosti do dna zaveda in vendar od groze ne oledeni?

Csak nyáj vagyunk, csak ostoba, esendő nyáj, mely az új pástortól megriad? Ki az, ki tudja, mit hoz a jövőndő, és nem dermedti meg az iszonyat?

(prevod: Magda Székely)

Pesmi Mirana Jarca so vödali v trej knjigaj: *Človek in noč*, *Novembrske pesmi*, *Lirika*.

Marija Kozar

Mejni prehodi med Slovenijo in Madžarsko

Predsednikova "srčna želja" še ni uresničena

Malo je tistih, ki so se 24. avgusta spomnili, da sta pred enim letom predsednika Slovenije in Madžarske Milan Kučan in Árpád Göncz odprla dva nova mejna prehoda med državama, najprej prehod Kobilje - Nemesnép, nato pa prehod Prosenjakovci - Magyarszombatfa. Državi pa se nista uspeli (hoteli?) dogovoriti za tretji, vseskozi omenjani prehod med Čepinci in Verico. Predsednik Slovenije Milan Kučan je ob tem v Prosenjakovih dejal: "Moja srčna želja je, da bi se odprl še prehod med Čepinci in Verico, prehod, ki je pomemben za porabske Slovence. Takrat bo obljuba dokončno izpolnjena."

Minilo je eno leto in nekaj dni, zato je prav, da slovenskega predsednika spominimo na obljubo iz Prosenjakovcev. Znano sicer je, da si Slovenija prizadeva za odprtje tega prehoda, kajti zanj se je že na prvem pogovoru s predsednikom Árpádom Gönczem zavzela tudi nova veleposlanica v Budimpešti Ida Močivnik, vendar letos prehod zagotovo ne bo odprt. Če bo, po (prijetno) presenečenju. Po neuradnih informacijah tiči

vzrok v prevelikih stroških za ureditev in vzdrževanje prehoda, za kar Madžarska ta čas tega denarja nima.

Zato bo moral prehod počakati do prihodnjega leta. Tedaj se bo nadaljevalo uresničevanje CREDO programa, s katerim so v Bruslju uspeli predlagatelji občina Hodoš-Salovci, Zveza Slovencev in podjetje Franc-Franc iz Murske Sobotice. Projekt "Med Muro in Rabo" napoveduje vrsto skupnih programov, predvsem v turizmu in kulturi.

Nad vse zadovoljni so z novim prehodom v občini Kobilje, kjer sicer še ne morejo govoriti o konkretnih koristih in vplivu na razvoj, vendar je župan Pavel Nemet pričrnan, da je odprta meja koristna za ožje in širše območje. Omogoča namreč večje možnosti sodelovanja z obmejnimi madžarskimi kraji. Z novim prehodom so zadovoljni tudi na madžarski strani, kajti sicer ne bi imeli ob obletnici v gosteh predsednika Árpáda Göncza, ki so ga proglasili za častnega občana.

V letu po odprtju prehodov se je zvrstilo tudi večje število skupnih pogovorov, na ka-

terih so zlasti na slovenski strani (v Moravskih Toplicah) razpravljali o sodelovanju ob meji. Na teh pogovorih so tudi opozarjali na neustrezen odpiralni čas (od desete do šestnajste ure) in dali pobudo za prekatégorizacijo iz meddržavnih v mednarodne prehode. S tem bi pridobili na obeh straneh, predvsem pa v Moravskih Toplicah.

Toda zadeve so v življenju mnogo bolj zapletene kot v teoriji ali ob slovesnostih. Pogosto se spominjamo besed predsednika Göncza, ko je 21. avgusta 1992 govoril ob odprtju prehoda Martinje - Gornji Senik in zagotovil, kako bo poslej vse drugače, za nove prehode se bodo dogovorili kar župani ob meji, on in slovenski predsednik pa bosta gosta ob odpiranju, če ju povabijo. Če bi bilo (res) tako, bi bilo doslej odprtih kar nekaj novih prehodov. Res pa je tudi, da ne kaže biti nestrpen (če se gremo malo cinika), kajti ko bosta državni članici Evropske zveze in ko postane Evropa brez meja, tudi mejni prehodi ne bodo potrebni. Do tedaj pa: počakajmo!

eR

Nogometnašice v Čepinci

Če bi, povejmo, tistoga reda, gda sam ge mlada bila, stoj pravo, ka do ženske tü nogomet špilale ali kak mi pravimo, labdo brsale, te bi nekak pravo, ka je tau nej mogauče. Tistoga reda je tüj pri nas kumaj moški nogomet naprej prišo. Tau pa zatok dobro vejm, ka smo mi, male dekličine s šolskimi padaši, s pojbiči vred tü rade lejtales za labdo.

Gnes je že tau ovak, gnes po cejlom svejti ženske skur vse leko špilajo, ka je v športi mogauče. Mislimo si samo na tiste ženske, stere zdigajo velke uteži (súlyemelök) pa od steroga športa so dugo držali, ka je tau samo moški šport.

Pri nas v Porabji se tü najdejo ženske, mlade dekcle, stere so si za šport nogomet odebrale. V Slovenskoj vesi dela edna ekipa, stero smo že večkrat videli.

29. avgusta l. 1998 sam pri liko mejla s tau ekipov v sausadno Slovenijo titi, v Čepince. Oni so te den svetili 20. letnico športnoga društva.

Na te den so pozvani bili D. seniški nogometiši tü, žau, ekipa za objektivni zrokov volo nej mogla vabilo spuniti. Lepau bi pa bilau, če bi leko tam bili, najbole zatok, ka kak smo že pisali - med D. Senikom in Čepinci je že 20 lejt sodelovanja. Etak sam ge mejla srečo prevzeti priznanje za Dolenji Senik, ka smo ga tam dobili.

Lepau mi je pa bilau tam zatok, ka sam iz Porabja nej sama bila. Tam je bila ženska nogometna ekipa iz Slovenske vesi, stera je igrala z domačinkami. Tau mi je tü na veselje bilau, da sam vidla pa vidim, ka gnesden pri nas v Porabji je tü vse več civilni organizacij, stere se terejo same gorrdržati. Po mojem de tau vse bole istina, vse bole de se razvijalo, če do naši lüdje meli možnost več slüžiti, baukše živeti. Med takšimi se napona najdejo takši, steri ne mislijo samo nase, liki probajo kaj ustanoviti, kaj lepega, kaj čednoga pomagati. Tak mislim, vsakšomi, ki je

tau našo ekipo vido, ma je v očü padlo, da na njenom dresi piše Porabje. Depa vidla sam napisano na dresaj ednoga Slovenčara ime tü. On je pa nej samo napisani na dresaj, liki sam je navzauči bio na tom srečanji. Ferenc Meggyeš je podjetnik, ki pomaga ekipi. Če človek etakšo vküpbobrano skupino vidi, se leko vüpa, da se pri nas tü nika takšega začne, ka de leko vsem na hasek. V vrataj Slovenčaric je pa nej drugi stau pa brano, liki Ildiko Pustai, predsednica slovenske samouprave v Slovenski vesi. Tak mislim, da je eden mladi možakar, Attila Bartakovič tü zatok prišo, ka se on tü k ekipi drži. On je trener.

Slovenska ves - Čepinci 1:1. Etak se pa nika nej mamo sramovati. Samo leko vüpamo, da se te ženske znauvič srečajo, da mo leko nej samo o kulturi, liki o športi tü vse več pisali.

I. Barber

OD SLOVENIJE...

Avdejev v Sloveniji

Na dvodnevnih političnih posvetovanjih v Ljubljani se je mudil namestnik ruskega zunanjega ministra Aleksander A. Avdejev. Avdejev in državni sekretar v slovenskem zunanjem ministertvu Franco Juri sta ob pregledu dvostanskih odnosov izmenjala informacije o aktualnih dogodkih v Rusiji in Sloveniji. Posebno pozornost sta poleg širitve zveze NATO namenila trenutnim razmeram v jugovzhodni Evropi s poudarkom na položaju na Kosovu. Gosta iz Rusije sta sprejela tudi slovenski predsednik Milan Kučan in predsednik odbora za mednarodne odnose v državnem zboru Jelko Kacin.

Frlec na Japonskem

Zunanji minister Boris Frlec je obiskal Japonsko. Vodja slovenske diplomacije se je v Tokiu srečal z japonskim kolegom Masahikom Komuro, namestnikom zunanjega ministra Sunjijem Janajjem, predsednikom spodnjega doma parlamenta Soisirom Itom ter predsednikom zgorjnjega doma parlamenta Jurrom Saitom. Frlečev obisk je prvi uradni obisk kakšnega slovenskega zunanjega ministra na Japonskem, potem ko je ta država priznala Slovenijo in sta državi vzpostavili diplomatske odnose.

Rekorden obisk na kmetijsko-živliskem sejmu v Gornji Radgoni

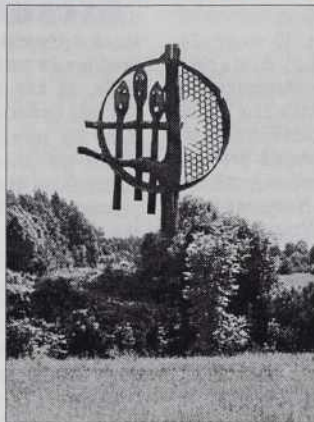
36. mednarodni kmetijsko-živliski sejem v Gornji Radgoni je po devetih dneh zaprl svoja vrata. Ogledalo si ga je 190.000 obiskovalcev, največ v zgodovini sejma. Na sejmu, ki se je letos raztezal na 46.500 kvadratnih metrih razstavnih površin, je svoje proizvode predstavljalo 1550 razstavljalcev iz 26 držav, kar je nov rekord v zgodovini te gornjeradgonske sejemске prireditve.

Novo šolsko leto

1. septembra se je v šolske klopi vsedlo 194.000 učencev osnovnih šol - med njimi je 21.500 takšnih, ki so čez šolski prag stopili prvič - in 107.900 dijakov srednjih šol. Poleg učencev in dijakov se je po poletnih počitnicah v vrte vrnilo tudi približno 62.600 predšolskih otrok, to je približno 59 odstotkov malčkov, ki še ne obiskujejo šole.

NémarKejp (8)

URBI et ORBI

Kaštiga. Inda svejta so razbojniko obesili, pa so je pistili na gaugaj tačas, ka je štrik nej sprno, pa vküper posüšeni mrtvec nej nutri spadno v grabo, skopano pod njim. 1836-oga leta so zapisali, ka je zvüna Veszpréma več lejt obejšeno plajutalo mrtveče tejló níkšoga hüdodelnika, njegove čónte pa rogatale v vótri kak stau vragauv.

Leko, ka so na kejni tó trgé posüšeni hüdodelnicke? V urbanom (varaškom) krajji?

Leko je spomenik kakšni mantarnikov iz kakšoga koncentracijskoga taborišča? Straj je buma nej najmenjši v njini očaj. Lampe so tó takše, kak če bi v strašno velko nevoli kričali. Gde majo naus? Vejpa mrtvecke za par lejt več nemajo nausa.

Leko, ka so tri velke žlice? Leko, ka je tau najnovější dar in simbol (minus dobri par procentov) Orbanove države vo-grskim penzionistom? Župo dobijo zavole, župo! Že za toga volo tó zavole, ka de jim prauti dosta vóteklo z lükenj. Za mesau pa tak nemajo škeri (vilco) pa naučji.

Urban (po noriji tak zovejo človeka iz Ribnice na Dolenskom) je, na žalost, samo žlico naredo. Depa tau je tó veliko delo bilau, ka so prej - kak pravi v pesmi „Sem z Ribn'ce Urban“ - prva, ka so čedni pa gizdavi Ribničange začnili lesene žlice (keuke, sklejce, račade) delati, so lidgé s skaurdjo župo geli. Naši penzionisti pa do skaurdjo v župo drobili? Odejvali pa do se s takšimi, na riti raškejsanimi rešadami?

Urbi et Orbi. Vseposedik.

Urban et Orban.

Urban je v stari cajtaj vseposedik odo, z 10-15 rešadami na hrbiti tó, po cejlom svejti, pa odavo svoje lesene dele.

Orban je v mladi cajtaj (pred volitvami) vseposedik odo, s 40-imi oblúbami na lampaj tó, po cejli državi, pa odavo svoje meščanske (polgári) dele.

Starci prej dobijo, ka jim odi. Naj se nika ne starajo. Tak je čüti, ka sedem procentov menje dobijo od oblübenoga.

Enkrat je Ribničan s kaulami pelo svoje rešede, sklejce, žlice, keuke po svejti. Te pa pride do enoga brega, po šterom je konj nej mogo gor. Tam je ranč bila ena Marijina kapejlca. Te pa pravi Urban: „O, lüblena Mati Boža, pomagaj mi - pa ti dam pau foringe za ofer!“ Gda se že lepau tadale pelajo, ma pravi sin: „Oča, vi ste nauri! Ste preveč obečali!“ Oča pa odgovori: „Hapsauk, ka smo po brgej gorprišli, vej tak nika ne dam!...“

Tisto leto je na Velki petek strašen mraz büu. Te Urban pravi sinej: „Idi, pa küšni Baugeca!“ Sin pa pravi: „Vi ga küšnite, ka vi vekše lampe mate, kak ge!“ Urban dé pa Ga küšne. Križ je büu iz železa, lampe mokre, mraz pa takši, ka je vse škarpitalo. Ciganjskomi Urbani so se lampe cúj zgrabile, ka je nikak nej mogo odtrgati. Te ma je na pamet prišlo, ka je Mariji lažo...“

V bližajoči lejtaj prej tó baudejo ostrí mrazi. Urbi et Orbi. Vseposedik. Eške v Orbánovi Madžarski tó.

*Besedilo in posnetek:
Francek Mukič*

Pismo iz Sobote

GE IN REGINA

Na, končno me je moja tašča Regina spistila vó iz šankreja. Dva dni me je mejla nut zaprejtoga, ka je leko napisala pismo namesto mene. Dva dni, tak ka je bilou prekesno, ka bi ga ge napiso in ga ške pravi čes poslo. Dva dni sam trpo kak vrag pred križom in si brodo, s kom sam si tou vse fküper zaslüžo. Dugo sam se spitavo in sam končno zvedo, gda sam v Porabji prešto pismo moje tašče Regine, trno čedne ženske. Ka naj na tou povem? Nika, čistak nika. Mogouče bi rejsan mogo dopistiti toj ženski, vej pa vejte steroj, ka včasi ona tó kaj povej. Vej pa živemo v takšnom časi, gda več nega edne istine, liki geste dosta istin od edne stvari. Ja, znankar ste že čori prišli, ka gučim od demokracije. Zdaj pa, či brodim z demokratičnouv glavou, te rejsan moram dopistiti, ka kaj povej od toga našoga fküpnoga žitka moja tašča Regina, trno čedna ženska, tó. Zato sva se tak lipou zgučala, ka edno pismo napišem ge, te drugo pa palik una. Škela je ške, ka bi tó pa tam kaj napisala njena sousidica in najbukša pajdašica Rozina, dapa, za takšo demokracijo sam pa ges že nej.

Na, tak. Tak de se vam zdaj vsikši mejsec iz Sobote zglasila Regina, vej pa vejte kakšna ženska. Tak sva se demokratično zgučala in tou trbej spoštúvati pa kak koli že bou. Tou, kak sva se zgučala in ka de una začala pisati za novine, že znajo vsi kouli nas pa ške ger indri. Eto je cingo telefon, zdignem, pitam, ka geste, of glas na drugom krajji žice pa mi pravi, ka ške gučati z novinarko Regino. Na, Boug moj, edno pismo je napisala, gda sam biu zaprejtí v sraunjeki pa je že gratala novinarka. Tistomi glasi sam lipou povedo, ka moje tašče Regine, trno čedne novinarko, nega doma, ka znankar odi kouli pa piše za novine. Bilou je skur tak. Bila je pri Rozini, gde sta obadvej brodile, ka naj napiše, te, gda na rejđ za pismo pride. Prajla mi je, ka dvej glavej več poumnita kak pa edna glava. Mogouče, sam njoj pravo, dapa, v našom parlamentu geste devedeset trno čedni glav, pa se dun ne morejo zgučati kaj čednoga. Na, te se njoj je pa nous potejgno doj do poda in je nej gučala z menov eno tri vóre, dokejč si je nej zbrodila in mi prajla, ka se zato ne morejo zgučati, ka so tam nut skur sami moški. Na, zdaj sam te doubu za vüja, ka mam tak dugi jezik. Eške zdaj brodim, ka naj njoj povem nazaj, pa si ne morem zbroditi. Tak vüplem, ka se za dva tedna kaj zmislim pa njoj te napišem prej te naše novin. Do tistoga časa pa se lipou mejte. Tistomi, ka pa de napisala moja tašča Regina, trno čedna ženska, pa nej trbej vórvati.

MIKI

22. avgusta so v Budimpešti tudi uradno predali prostore Državne slovenske samouprave. Prostori, ki jih uporabljajo tudi člani slovenskega društva v Budimpešti, so v ulici Rumbach Sebestyén. Kot razveseljivo novost pa naj še dodamo, da bodo na jesenskih volitvah tudi v enem od budimpeštanskih okrožij volili slovensko manjšinsko samoupravo.

Največkrat nejma nej petka pa nej svetka

Ljudje smo na delo stvaurjeni. Tau sta nam Adam pa Eva "priprajla", gda sta v Paradiži, v svetom raji nej mogla zdržati svojo oblubo, pa sta gela iz tiste drejve sad, ka njim je prepovedano bilau. Etak je pa njija prej Baug tavò zgono iz Paradiža pa njima pravo, ka ta v svojom življenji dosta mogla trpeti pa delati, če ta stela živeti. Pa je tak. Tau je zatok tū istina, ka smo pri tom tū nej gnaki. Nistarni človek v svojom življenji - tak se tejm drugim vidi - prej sploy naleki žive, nistarni so pa tak stvaurjeni, ka njim je dosta trplenja, dosta dela vòvtalano na taum svejti. Če smo pa vòrni ljudje, te se s tejm tolažimo, ka nam prej na drugom svejti baukše baude.

No, prva liki bi vam kakši veronavuk držala, bi vam rada not pokazala neka-koga takšoga, steroga dosti lidi pozna. Tau je pa zatok tak, ka on nam služi s svojim delom. Na G. Seniki žive Števan Časar (Števanek). Je šofer gornjeseničke samouprave. Če bi pa stoj mislo, ka samo G. Seniki služi, tisti ne misli dobro. Njegov rdeči mali bus je za vse. Tūj po našoj krajini je že vozo vse, lūdi tak, kak vejga Baug, ka vse. Brez njega bi več nej mogla delati šaula, vrtec, dosta pa dosta lūdi, vsefele skupine ga nūcajo den do dneva, največkrat nejma nej petka pa nej svetka. Že večkrat sam bila namenjena, da bi malo pisala od njega, depa napona se je brano, tak je pravo, ka prej on takšo kaj nešče, raj opravlja svojo delo brez rejči.

Pištak, ti si šofer sto biti ali je pa tau samo tak prišlo?

"Tam morem začniti, ka sam pred dostimi lejtami mladi prišo v Mosonmagyaróvár na marof. Tam sam najoprvin na traktor prišo, tisti engedel sam si spravo. Po tistem sam pa pri sodakaj nap-

ravo izpit za avto pa sam po sodadžiji 1979. leta postano šofer prednjoga zadruge (gazdaság). Kak tau že šega, ge sam ma bio prava rauka. Zame so tisto trnok lejpi časi bili, rad sam emo svojo delo, poštūvali so me, dobro mi je bilau."

Gnes si pa doma na G. Seniki, tū si si zozido lejpo ižo, tūj maš držino. Kak je tau bilau?

"1982. leta sam mogo domau priti. Oča so mi betežni grtali pa so me zvali domau. Domau sam prišo, od tistec sam si pripelo ženo pa sva se oženila tūj doma. Te lejta so mi pa dosta bridkosti prinesla v mojom življenji. Tak leko povejm, ka sam najmenje trikrat načno od nule. Vòrno, pošteno delo pa moja mala držina sta me skauz gordržala, etak sam na petaj ostanu pa vse skauzspravo."

Kak dugo že delaš tūj v vesi na samoupravi kak šofer?

"1989. leta sam prišo es delat za šofera. Tisto leto je šaulska kūnja že starim lūdam tū kūjala, kūpili so avto, s sterim sam gesti vozo v vasnice. Tau je že tretji avto, ka ga mamu, gnes se pa s tejm avtonom že nasvejti vse opravlja."

Tak vidim, da nemaš nej petka pa nej svetka. Iz toga, ka v tauj službi prislūžiš, leko gor držiš držino?

"Gnesden so takši cajti, ka je vse drago, živeti je pa sploy žmetno. Deca raste,

če je šolarivati škeš, dosta košta. Etak pa od toga guča nega, da bi samo iz toga leko držino tadržo. Mam eden traktor, dosta pa dosta delam zvūn službe. Žena tū v službo odi, samo etak je mogače preživeti."

Zdaj bi pa leko človek pito tebe, zakoj pa te ostaneš?

"Morem povedati, ka zatok, ka sploy rad mam svojo delo. Name leko zgonijo v paunauči, na sveti den ma leko sprosjio, gdakoli kreda stojim slūžiti, v službo staupti. Alkohola ne pijem, etak sam pa napona kreda za službo. Tau delo človek ne more, ne smej z lagvo volau opravlati. Tau pa zatok mislim, ka največkrat z lūdami mam delo, lūdi vozim, deco, male pa ešče menkše tū. Tau ne moreš v čemeraj delati. Tau je služba, gde človek slūžiti more. Naj človek samo zdravje ma, te de vse šlau. Človek se veseli, če ga lūstvo poštuje. Meni je sploy lepau, gda mi že od daleča krčijo, me pozdravljajo. Tau je najlepšo plačilo od lūdi."

Že si spomino tvojo malo držino. Dva deteta maš, tak vidim, ka sta že velka. Ka delata?

"Mam ednoga sina, on zdaj v Varaš v srednjo šaulo odi, zdaj de v drugi razred, vči se računalništvo (számítástechnika). Gda je v osnovno šaulo odo, je prvi bio med tistimi, steri so se začnili glasbo včiti. Špila na harmoniko. Kakoli ka je vòprišo iz osnovne šaule, ma frajt se tadala včiti. Gda iz M. Sobote po sobotaj pride profesor glasbe, si sede na biciklin, gor si deja svojo harmoniko, pa hajde v šaulo. Kūpili smo ma nauvo harmoniko zatok, ka tak lepau igra, ka volau ma,

radost najde v glasbi. Ovak je tū strašno dober sin. Doma meni cejlo leto pomagat delati. Ojdla sva drva vozit. Veselo je bilau videti, kak je on tiste prigline gor poko na traktor. Njegov najbližnji cilj je, da bi si računalnik kūpo, etak de doma tū leko vado. On pa tau neške šenki, ške si ga sam prislūžiti.

(H)či, Renata je že tū velka zrasla. Zdaj de v osmi razred ušla. Ona se tū lepau vči, zvūn toga pa doma dosta pomaga. Od mala malūj mau smo obadva tak včili, da doma moreta pomagati starišom. Pa morem povedati, ka na gnes, gda sta že vekšiva, je nej trbej na delo prisiliti, delata, pomagata z dobre vole. Etak pa človek z veseljem dela za držino, za deco. Renata zvūn šaule tū ma svojo veselje, v Varaš odi rokomet špilat."

Kak si etak pogučavava, se vidi, da se ti dela ne bojši. Kakoli ka si v svojom življenji dosta težav emo, tebe sta delo pa lūbezen do držine vkūp držala. Kak pa misliš naprej? Kakše cilje maš?

"Že sam povedo, ka če človek zdravje ma, vse leko vòprtrpi. Nej nam je bilau vseedno, gda mi je žena dugo betežna bila. Nega lagovejšega na svejti, če je stoj nej zdrav. Človek zgūbi vūpanje, cilji so pa daleč. Tak se vidi, ka je, Baugi vala, ozdravila. Moji cilji so v držini, v našem življenji. Rad bi deco gorzrano, vònavčo pa znauvič samo tau želem, da bi vsi zdravi ostali. Etak je delo nej žmetnoča, delati je človeki vsigdar trbelo pa de trbelo tū."

Tau pa, ka je Pišta navekšā napona "notpreženi", tau tū sveđoči, ka sva te mali guč v Čepinci v njegovom kombiji naprajla. Nogometašice iz Slovenske vesi je vozo ta.

I. Barber

... DO
MADŽARSKÉ

Županijski dan v Monoštru

6. septembra je potekal v organizaciji Samouprave Železne županije, Samouprave mesta Monošter in Društva "Ža Železno županijo" županijski dan v Monoštru. Pozdravu in nastopu madžarskih, nemških in slovenskih skupin je sledil posvet na temo razvojna politika mesta, županije v obmejni regiji. Obiskovalci so lahko prisluhnili dvema predavanjema: dr. Gyula Pusztai, predsednik županijske skupščine, je govoril o Železni županiji in EU-regiji, dr. János Pusztay je imel predavanje z naslovom Založniške delavnice, namenjene duhovnemu razvoju regije. Ob tem dnevu so razglasili rezultate in podelili priznanja županijskega tekmovanja "Za lepo in čisto okolje". Županijski dan so zaključili v baročni cerkvi s koncertom simfoničnega orkestra iz Szombathelya.

Začelo se je novo šolsko leto

S 1. septembrom se je začelo novo šolsko leto tudi na Madžarskem, kjer bo v tem letu na osnovnih in srednjih šolah več kot milijon pesto tisoč učencev in dijakov, kar je približno za 30 tisoč manj kot lani. Na vseh šolah poučuje približno 35 tisoč učiteljev in profesorjev. Naraslo je število cerkvenih šol, v tem šolskem letu jih je kakih tristo. Novost je tudi, da bo v prvih in sedmih razredih potekal pouk po novem nacionalnem učnem programu.

Prireditve:

- Osnovna šola G. Senik organizira šolski izlet v Slovenijo za svoje učence 10. in 11. septembra.
- Na števanovski šoli so se letos odločili za izlet po Madžarski, in sicer od 9. do 11. septembra.
- 12. septembra prirejajo v Lendavi že tradicionalno Lendavsko trgatve, na kateri bodo sodelovale ljudske pevke iz Monoštra.

Avgust Trplan

"Tau je žalostno, gda nemreš na pogreb svoje matere"

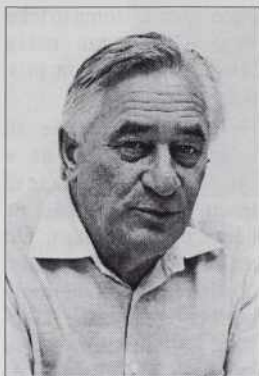
Avgust Trplan se je 13. maja 1929 naraudo v Ritkarovcaj, v velki držini, v šteri je bilou osem mlajšov. Po drugoj svetovnoj bojni se je šaulo za slovenskoga školnika, leta 1948 pa kak mnogi drugi pribežjo v Slovenijo. Dosta lejt je biu učitelj na Goričkom, leta 1971 pa se je z držinov preselo poleg Ljubljane, v Lipoglav, gde živi še gnes. Z Avgustom Trplanom smo se pogučavali o njegovom življenji. Odgovarjjo nam je malo po domače, ritkarovsko, malo pa po slavsko, kak bi v Porabji pravli.

"Mlada lejta sam preživo v Ritkarovci. V šaulo sam hodo na Gornji Senik. Tau je bilou 4 kilometre iz Ritkarovec, dostakrat tūdi po velkom snegi. Na Gornjom Seniki smo se samo madžarski včili, tak ka gda smo meli odmor, te smo mogli vogrsko govoriti. Biu je zelo strog školnik, ravnatelj, József Pál, pa nas je biu, če je slišau, ka smo se pogovarjali po slovensko."

Po končanoj osnovnoj šouli je v Varaši nej mogo dela dobiti, bojna se je končala in te so v Porabji iskali mlade lidi, ka bi šli v šole, da bi narod pa včili slovensko. Ustanovljena je bila Demokratična zveza južnih Slovanov, Slovenci pa so meli svoje vodstvo v Monoštri, prvi predsednik je biu Kerec, tajnik pa Jože Talaber. Zveza je probala dobiti slovensko inteligenco. In tako so Jože Koleč iz Ritkarovec, Agošton Gašpar z Gorenjega Senika in Jože Bedič iz Slovenske vesi in Karel Szamosvölgyi z Gorenjoga Senika bili prvi, ka so se šli v Pécs šaulat za slovenske učitelje. Za njimi so šli še Ana Dončec iz Slovenske vesi, nek fant z Monoštra in naš sogovornik.

Eno leto so se šaulali, te pa so že začali včiti. Tou je tak šlo ta do 48-ga leta, do

tačas ka so bili Rusi pa Jugoslovani v boukšij odnosih, gda pa so se sfadili pa so jih grdo gledali, pa so jih šimfali, ka s Slavi držijo, pa so začnoli zapejrati lidij.

"Vidli smo, ka se nede dobro končalo in smo novembra 1948 štirje: Agošton Gašpar, Jožef Koleč in Jože Bedič ter sam zapustili Madžarsko in smo šli v Slovenijo. V Sloveniji smo šolo nadaljevali, tak ka sva s Kolečom postala učitelja, József Pál, pa nas je biu, če je slišau, ka smo se pogovarjali po slovensko."

"Vidli smo, ka se nede dobro končalo in smo novembra 1948 štirje: Agošton Gašpar, Jožef Koleč in Jože Bedič ter sam zapustili Madžarsko in smo šli v Slovenijo. V Sloveniji smo šolo nadaljevali, tak ka sva s Kolečom postala učitelja, József Pál, pa nas je biu, če je slišau, ka smo se pogovarjali po slovensko."

"Vidli smo, ka se nede dobro končalo in smo novembra 1948 štirje: Agošton Gašpar, Jožef Koleč in Jože Bedič ter sam zapustili Madžarsko in smo šli v Slovenijo. V Sloveniji smo šolo nadaljevali, tak ka sva s Kolečom postala učitelja, József Pál, pa nas je biu, če je slišau, ka smo se pogovarjali po slovensko."

živa. *Prejk Mici sam tak domau pošilo pozdrave,"* se spominja Avgust Trplan.

Sledkar je zvedo, ka so očo zaprli in obsodili za štiri leta. Med drugim je biu zaprejt tūdi v Szegedi, skup z Janošom Kadarom, poznejšim madžarskim predsednikom.

"Nej je prijetno, gda gledaš svoje dvorišče, svoje ognjišče, gde si se rodiu, nemreš pa iti domau. V Markovci sam včiu do 1955. leta, medtem sam se oženo, oba z ženov sva včila v Markovcih. Ker je v Markovcih nej bilou primernoga stanovanja, sva šla v Dolence in sva tam včila. Imela sva dva otroka. Od tam sva 1962. šla v Petrovce, gde sam biu ravnatelj, žena pa je včila. Vodo sam petrovsko, martinsko pa ženaveljsko šolo. Leta 1971 smo se odselili v Ljubljano. Biu sam na eni menjši šoli, ravnatelj na Lipoglavu, leta 1988 sam se upokojiu, žena dve leti za tem. Otroci so se izšolali, meseca februarja je žena v starosti 66 let umrla."

Kakši pa so bilij v tej lejtaj stiki s starši, brati pa sestrami?

"Dokler je biu na Vogrskom Rakosijev strog režim, smo si samo pisali, po leti 1956 pa sam na črno šau domau. Doma je bila samo mati, ka je oča še biu zaprejt. Skoron je skup zletejla, gda me je vidla. Te sam ji pravo, ka naj se spakira in pride na granico. Ge sam jo z avtojom počako pa odpelo v Dolence. Pri meni je bila štiri dni, gda so povedali, ka Rusi idejo od Kormenda pa se leko zgodi, ka pridejo do granice pa mejo zaprejo, te pa mati nede mogla domau. Pravo sam ji, naj ostane pri meni pa je pravla, ka ma doma še dva mladoletna otroka pa krave. Dau sam jo v auto, jo na mejo odpelo, pa gda je sunce doj šlo, je šla domau. Pravla mi je: "Gusti mi se več nemo vidli." Tak je tūdi bilou."

Mejo so te zaprli. Malo za tistim pa je mati mrla. *"Daubo sam telegram, gda de pogreb (pokapanje), samo nej sam mogo domau. Samo zmislite si, kak je tau žalostno, gda nemreš na pogreb svoje matere. Biu sam na meji. Eden sodak mi je dau dalnogled (távcső) pa sam vido sedem mojih bratov pa sester, štiri so šli za mrtvo materjo, za njimi pa župnik. Osmi sin, štiri je najbližji biu - Dolenci so bili najbliže Ritkarovcam - sam nej mogo domau iti. Tau so dogodki, ka jih nemo nikdar pozabo."*

Po materini smrti se je oča vrno z zapora, pa tudi on je nej dugo več živo. Naš sogovornik je biu že v Petrovcaj, gda je daubo telegram. Šau je v Soboto pa vejnec kŭjpo, družino v avto dau pa so šli prej Radgone pa Rábafüzesa na Vogrsko.

"Gda smo domau prišli, je bila doma od osmih otrok samo ena sestra. V ponedeljek ob 10. vōri bi mogli očeta pokopati pa je ob 9. vōri prišo iz tanača iz Verice predsednik pa pokazo telegram mojoga brata Ferija iz Budimpešte, ka naj očeta ne pokopamo, ka oni komaj zdaj dejo s Pešte, ka prlej nejo daubili dovoljenja (engedély). Sestri sam povedo, ka ne smeja očo pokopati brez bratov in sester. Pa je sestra pravla, ka bodo gospod Kūhar pravli, se bodo korili. Sama je nej vŭpala iti k njemi, pa sam šau sam gospodi naproti. Enkrat samo čŭjem, ka ni kak gučij. Kūharov glas sam pozno, takšen močen je biu. Prišo sam do njega, cejlo moje tejo je trepetalo, ka bo zdaj on pravo. Pozdravo sam ga. "Dober dan, gospod župnik. Sam Trplan Gusti." Te sam njemi povedo, ka se je zgodilo. Povedo sam jim, ka se pet bratov pa sester pela s Pešte, pa ka naj bi biu pogreb ob trej popaudnejvi. Gospod me je

pogledno pa pravo: "Ti si Gusti. Mama je dostakrat od tebe goučala. Sam ponošen, ka si postau slovenski učitelj." Ponūdo sam njemi, ka ga z avtojom odpelam do gospoda Markoviča, pa je pravo, ka de rajši šau nazaj domau pa te ob trej pride. Šau sam nazaj pa lidam povedo, ka mo počakali do trej."

Bratje in sestre so prišli samo nekaj minut pred tretjo. *"Takrat mi je srce z grla spadnolo nazaj na svoje mesto." Po pogrebi se je Avgust Trplan zahvalu župniki Kūharji: "Gospod župnik, imate plemenito srce, razumete človeško stisko."*

Od osmih otrok jih živi še šest. Večina jih živi v Budimpešti. Od časa do časa se srečajo: *"Ali jaz grem v Budimpešto ali pa oni prihajajo k meni. Zdaj smo se že dvakrat srečali v Monoštri na dnevih porabskih Slovencev, tūdi v Ritkarovcih, v rojstni hiši, ki smo jo sicer prodali. So dogodki, ki jih ne moreš pozabiti."*

In kakšen je pogled na Ritkarovce danes?

"Če primerjam nazaj, je bilo več kak 200 ljudi, okoli 100 iž. Polovica iž je zapuščenih, njive niso obdelane, ljudje so v neumnih letih, od 1948 do 1956 masovno odhajali, doma so ostali starejši. Žalostno, toda vprašanje, kaj de za deset let? Mladi so šli pa tūdi slovensko so že pozabili, saj so se poročali z Madžari. V mojem času nismo imeli nobene knjige, nobenega časopisa, zdaj pa vidim te knjige, časopis Porabje. Veseli me, da sem sredi Monoštra slišal pravilne slovenske izraze. Če bodo s tem nadaljevali in učili otroke slovensko, se bo počasi nadaljevalo, seveda pa je veliko odvisno od ljudi. Če bodo starši navajali svoje otroke, da bodo res obdržali slovenski jezik, ne samo narečje."

Silva Eöry

28. likovna kolonija mladih

UZENICA '98

Zamisel o povezovanju mladih iz matične domovine in zamejskih slovenskih manjšin ob likovnem ustvarjanju se je porodila v Uzenici. Od prvega srečanja leta 1970 pa do leta 1990 so srečanja potekala v Uzenici, potem pa vsako leto v drugi državi, v Avstriji, v Italiji, na Madžarskem in seveda v Sloveniji.

23. avgusta smo se pripeljali v Uzenico, v os-

vijake in lepila. Material so svobodno oblikovali. V grafični delavnici so otroci naredili grafike in tehniki barvnega linoreza in kaligrafije. Za naše učence je bilo to najbolj zanimivo. Najprej so risali na linolej, potem so izrezovali in tiskali. Nastale so dvo- in večbarvne grafike - barvni linorezi iz ene matrice. V kiparski delavnici so učenci oblikovali relief, figuralno in nefiguralno plasti-

ko. Nekateri so oblikovali v tehniki kaširanja iz odpadne embalaže. V peti delavnici so vozli majice. Vsak je dobil svojo belo majico, z vrvo so majice vezali na najrazličnejših mestih. Vse to je moralo biti trdno privezano, da ne bi barva pronicala pod vrv. Vsak si je izbral barvo, s katero si je želel majico pobarvati. Majice so dali

novno šolo, kjer so nas sprejeli. Potem smo šli v restavracijo, kjer smo se srečali z gostitelji. Iz Porabja nas je bilo pet: Viola Hodač, Blaž Šoš, Žolt Zankoč, David Hegyvári in jaz kot spremljevalka. Udeležence so razvrstili po družinah, potem pa so šli domov.

24. avgusta se je začelo v vuzeniški osnovni šoli delo v likovnih delavnicah. Najprej so udeležence razdelili po skupinah oz. likovnih delavnicah, ki so bile: risarska, slikarska, grafična in kiparska delavnica ter ornament in tekstil. Udeleženci so žrebali, v katero delavnico bodo šli.

V risarski delavnici so otroci vsak dan lahko uporabljali različne risarske materiale in orodja. V slikarski delavnici so uporabljali les, akrilne barve,

smo si ogledali Prežihovo rojstno hišo. Naslednji dan smo se odpeljali v Radlje, obiskali smo atelje Mira Hajnca, potem smo šli v disco Jolly. V petek smo pripravili razstavo za sobotno sklepno prireditel. V soboto po zaključni prireditvi in otvoritvi razstave so se gostje poslovili in odhajali na svoje domove.

Naši učenci so se počutili zelo dobro, spoznali so veliko novih prijateljev, imeli so dobro hrano, tako v šoli kot pri družinah. Jaz sem bila že osemkrat v likovni koloniji in sem se zmeraj zelo dobro počutila.

V imenu porabskih Slovencev se lepo zahvaljujem za delo organizatorjem in mentorjem ter za možnost sodelovanja na 28. likovni koloniji. Hvala lepa! Vidimo se naslednje leto v Avstriji!

Brigita Šoš

Poletno doživetje

Med poletnimi počitnicami sem bila v Sloveniji, v Novem mestu. To je zelo lepo mesto. Tam smo igrali roket. Dobro smo se počutili. Bila sem tudi pri botri v Szombathelyu, kjer smo se zelo veliko kopali, ker je bilo lepo vreme. Šli smo tudi v toplice Bük, kjer je veliko bazenov in mnogo ljudi. Zelo mi je bilo všeč. Bila sem še pri bratranceh na prošenju in sem veliko lepega dobila.

Večkrat sem obiskala babico in sem pomagala pri delu. Z bratom sva hodila v gozd iskat gobe. Mami sem tudi pomagala doma pri delu, v kuhinji.

Počitnice so hitro minile in zdaj se spet učimo.

Beata Bajzek 7.r.,
OŠ G. Senik

Tri dni v Kuzmi

Od 25. do 27. junija smo lahko preživel tri dni v Kuzmi, v taboru Ptičeslovje. Z Gornjega Senika smo šli trije. Spali smo v šoli v spalnih vrečah. Prvi dan smo se zbrali pri šoli ob 9-ih. Ko so vsi prišli, smo se morali predstaviti. Po kosilu smo šli k jezeru, kjer smo delali teste in smo se vozili s čolnom. Tam smo bili do šeste ure. Veliko vrst ptic smo videli, kot so: siva čaplja, raca mlakarica, čopasti ponirek, črna liska, mali ponirek, bela čaplja, kmečka lastovka, rečni galebi, bela štorlika. Ko smo prišli nazaj v šolo, smo večerjali. Naslednji dan so nam organizirali izlet. Najprej smo šli k nekemu vodnjaku, iz katerega smo pili vodo, ki je imela podoben okus, kot ga ima radenska. Potem smo šli na tromejnik, kjer smo malo počivali, nakar smo obiskali mlin. Proti večeru smo šli leteli z balonom. Zvečer je imela nastop lutkovna skupina iz Kuzme. V soboto smo imeli poslovljeni dan. Popoldne se je vsak poslovil od prijateljev in smo odšli domov. V teh treh dneh sem se počutila zelo dobro.

Viktorija Hanžek 8.r.,
OŠ G. Senik

Dobro je bilo poleti

Poletje je bilo kratko. Malo sem se igrala s psom, gledala televizijo, nabirala gobe, jedla maline, pomagala mami, bila pri sorodnikih. Hotela sem še marsikaj delati, ampak mami mi je neki dan rekla: Jutri šola! Kaj bi lahko storila? Šla sem v šolo.

Adrienn Lazar 4.r.,
OŠ G. Senik

JESEN JE TU

Šola se je začela, jesen je tu. Mnogokrat dežuje. Hladno je. Veter piha. Sonce malo sije. Nebo več ni tako jasno. Ljudje pospravljajo pridelke, mi učenci se pa učimo v šoli.

Agošton Gyeček in
Balaž Bajzek 4.r.,
OŠ G. Senik

POLETNE POČITNICE

Poleti sem bila v poletni šoli na Dolenjskem. Zjutraj ob 8. uri smo se odpravili. Na Dolenjsko smo pripotovali ob 13. uri. Poletna šola je bila na Mirni. Prenočišče sem dobila pri zelo dobri in prijazni družini. V družini so trije otroci. Stane je star 14 let, Mojca 10 let, Tanja pa 5. Družina ima dva avtomobila. Zelo dobro je bilo pri njih. Šli smo na izlet, na piknik. Tudi v šoli smo imeli izlet. Obiskali smo Jurčičevo domačijo. Bilo je zelo dobro. Naslednje leto, če bo poletna šola, se bom zopet prijavila.

Klaudija Lazar 6.r.,

Poletna šola v Mirni

Poleti sem tudi jaz bila v poletni šoli. Malo sem se bala, ker sem še majhna in 2 tedna še nisem bila brez staršev v tujini.

No, bilo je lepo, čudovito. Od dvainštridesetih prijavljenih otrok se jih je šole udeležilo osemtrideset. Prišli so iz Bosne in Hercegovine, Hrvaške, Jugoslavije, Avstrije, Italije, Nizozemske, Madžarske, Združenih držav Amerike, Japonske, Slovenije. Glede na znanje slovenskega jezika so nas usmerili v tri skupine. Jaz sem bila v drugi skupini. V štirinajstih dneh se je vsak otrok naučil veliko novih slovenskih besed. Lepo je bilo.

Kitti Virovec 4.r.,
OŠ G. Senik

Zopet v šolo

1. septembra se je začel pouk. Vsak dan se zbirajo učenci v šoli že ob sedmih. Smo še glasni. Upamo, da bomo letos dobivali boljše ocene.

Mihaly Bajzek in
Viktor Nemet 4.r.,
OŠ G. Senik

Začela se je šola

September je. V torek se je začela šola. V naši šoli je 61 učencev. To je zelo malo. Nas je v četrtem razredu 9. Veliko se bo treba učiti, doma pa narediti domačo nalogo. Manj časa bo za igranje. Veseli pa nas, da smo zopet skupaj. Hočemo se pridno učiti.

Katalin Čato 4.r.,
OŠ G. Senik

POD BETHLEHEMSKO ZVEZDO

Visoko na pobočju nad dolino reke LeHigh vsak večer s pomočjo elektrike zasveti bethlehemska zvezda in razsvetljuje mesto pod njo. Ni naključje, da ima Bethlehem v državi Pennsylvania v Združenih državah Ameri-

Mesto pod božično zvezdo

Prekmurje pod Madžarsko, proglasili za takoimeno "Windish people", tudi za slovensko govoreče Madžare. Nikoli ne bom pozabil presenečenega izraza na licu ene od prebivalcev Bethlehem, ki je

ke enako ime kot biblijski kraj na Bližnjem vzhodu. Pripadniki moravske cerkve, ki so bili prvi priseljenci na tem območju, ki so ga nekdanj naseljevali Indijanci, so ga namreč ustanovili prav na božični večer. Takrat se je pisalo leto 1741.

V prihodnjih desetletjih in stoletjih so se jim na tem območju pridružili še pripadniki drugih narodov, ki so prišli v Ameriko iskat boljše življenje. Ampak tudi v obljubljeni deželi so največje človekovo bogastvo lastne roke. Uspehi so le tisti, ki jim je bila usoda naklonjena, ker so znali poprijeti za delo. Še v osemdesetih letih je bila bethlehemska železarna ponos severne Pennsylvanije. V njej je našla prvo zaposlitev skoraj večina priseljencev. Pred nedavnim so jo zaprli, brez dela je ostalo 30.000 ljudi.

V božičnem mestu, kakor še pravijo Bethlehemu, živi 80.000 ljudi. Vsi so Nemci, Madžari, Slovaki, Ukrajinci, Poljaki, Angleži, Irci, Španci, Rusi ter obnem Američani. Med njimi je tudi 7000 Prekmurcev in Porabcev. Še nedolgo tega se, na žalost, sploh niso zavedali, da so tudi oni Slovenci. Pred desetletji so jih zaradi interesov nekaterih, pa tudi zato, ker je bilo včasih

bila še do nedavnega prepričana, da je Madžarka. Prepričanje je trajalo, dokler mi ni v lepi porabščini razložila, da je oče iz Sakalovec, mati pa z Gornjega Senika.

Zdaj se slovenska zavest znova prebuja. Tri leta so

Prekmurke so bile "the best" so rekli na festivalu

minila, odkar so tamkajšnji Prekmurci in Porabci ustanovili svoje Združenje in poskrbeli, da se je mesto Bethlehem pobratilo z Mursko Soboto. Štefan Antalič, Mariška Karol, Frenk Podlesek, Lilian Horvat in še veliko drugih članov je odgovornih, da se o Združenju pobratenih mest Bethlehem-Murska Sobota vedno na veliko govori in sliši, predvsem pa, da ne ostaja vse pri besedah, temveč da se vse povedano tudi uresniči.

Februarja je Bethlehem obiskala skupina mladih košarkarjev iz Murske Sobotice, avgusta pa so bethlehemske Slovenci medse povabili pevski zbor Prekmurke in ansambel Varaščanci. Na potovanju se jim je pridružilo še nekaj drugih prebivalcev dežele ob Muri, tako da je celotna prekmurska skupina štela 56 članov.

Eden od razlogov obiska je bil tudi nastop Prekmurke in Varaščancev na tamkajšnjem glasbenem festivalu. Musikfest, kakor mu pravijo, je ena največjih glasbenih prireditev v Pennsylvaniji. Vsako leto na 14 prizoriščih, ki so posejana po vsem mestu, nastopi čez 350 skupin z različnih glasbenih področij. Slišati je bilo skorajda vse, od indijanske glasbe do skupin moderne dobe, od ljudske glasbe do jazz, soula in popa. Naj omenimo samo nekaj imen: Ray Charles, Savage

Garden, Indigo Girls, Davin Sanborn, Village People in še in še bi lahko naštevali. Morda se bo nekaterim zdelo čudno, toda najbolj priljubljena glasba na Musikfestu, ki ima pravzaprav neke vrste pridihi nemškega Oktoberfesta, je polka. Na glavnem prizorišču so že v zgodnjih jutranjih urah začeli igrati avstrijske, poljske, nemške, češke in slovenske skladbe v dvočetrtinskem taktu. Avsenikove in Slakove melodije so se raz-

egale po vsej dolini pozno v noč, marsikdo pa se ni mogel kar načuditi, kako

Snidenje je bilo pristno. Po domači hrani se je prileglo še malo telovadbe

vdržljivi so Američani, kadar gre za ples. Zadrženi so bili tudi tisti, ki so namesto polke pričakovali tako imenovano country glasbo. Velik uspeh s prekmurskimi in porabskimi pesmimi so pozele tudi Prekmurke in ansambel Varaščanci pod vodstvom Jožeta Vukana. Le malokomu je uspelo do konca napolniti prostor pod odrom in na koncu nastopa doseči, da so ljudje vstali in z gromkim aplavzom pozdravili glasbene prišleke iz dežel onkraj Oceana.

In marsikom se je med nastopom, tudi takrat, ko so Prekmurke nastopile v slovenski evangeličanski in katoliških cerkvi, utrnila solza. Spomini na "stari kraj" so se znova prebudili, tekočo angleščino je v pogovoru znova zamenjala prekmurščina, v začetku je šlo nekoliko težje, nato so stare besede kar vrele iz ust. Poznejša srečanja so bila polna vprašanj o življenju ob Muri in Rabi, upanja o morebitnem poznanstvu obiskovalcev s sorodniki v Sloveniji in želja po skorajšnjem obisku domovine, ki so jo zapustili pred mnogimi leti. Kljub življenju, ki ga živijo tako daleč od svojega prvega doma, je prekmurska in porabska zavest ostala.

Prihodnje leto bo skupina iz Bethlehem obiskala Slovenijo, tudi Porabje.

Verjamemo, da bomo tudi mi, na naši strani oceana, tako dobri gostitelji, kakor so bili oni... Da se bo tudi ob njihovem obisku pri nas znašla na mizi domača šunka, pa solata z bučnim oljem in druge dobrote. Sicer pa hrana sploh ni najpomembnejša na svetu. Pomembni so ljudje. Prijatelji ostanejo prijatelji, ne glede na to, če živijo v Bethlehemu, v Murski Soboti ali v Monostru.

Dejan Fujs

Porabje

ČASOPIS
SLOVENCEV NA
MADŽARSKEM

Izhaja vsak drugi četrtek

Glavna in odgovorna urednica
Marijana Sukič
Naslov uredništva: H-9970
Monošter, Deak Ferenc út 17,
p.p. 77, tel.: 94/380-767

Tisk:
SOLIDARNOST D.D.
Arhitekta Novaka 4
9000 Murska Sobota
Slovenija

Po mnenju Ministrstva za kulturo št. 415-715/93 mb z dne 3.11.1993, se časopis PORABJE uvršča med proizvode, od katerih se plačuje davek od prometa proizvodov po 13. točki tarife 3. zakona o prometnem davku (Ur. list RS, št. 4/92).
ISSN 12187062

Časopis izhaja z denarno pomočjo Urada RS za Slovence v zamejstvu in po svetu ter Javnega sklada za narodne in etnične manjšine na Madžarskem.